

ГВОЗДЮ

Світлана Юрїївна

semisvetiksvetik@mail.ru

старший лаборант
кафедри ТПЕ
Національний університет
«Львівська політехніка»

УДК 658:338.5

ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИТРАТ НА ІННОВАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

THE INDICATORS OF EFFECTIVENESS OF EXPENSES OF INNOVATIVE ACTIVITY IN MACHINE-BUILDING ENTERPRISES

У статті досліджено суть та особливості ефективності інноваційної діяльності, запропоновано показники для оцінки ефективності витрат на інноваційну діяльність машинобудівних підприємств, визначено економічний ефект витрат діючого обладнання та нового обладнання.

В статье исследовано сущность и особенности эффективности инновационной деятельности, предложены показатели для оценки эффективности издержек на инновационную деятельность машиностроительных предприятий, проведена оценка эффекта издержек действующего и нового оборудования.

In the article investigates the nature and characteristics effectiveness of innovative activity, proposed indicators to assess the effectiveness of spending on innovative activities enterprises, defines economic effect of costs of existing equipment and new equipment.

Ключові слова: витрати, інновація, інноваційна діяльність, ефективність, машинобудівні підприємства.

Ключевые слова: издержки, инновация, инновационная деятельность, эффективность, машиностроительные предприятия.

Key words: expenses, innovation, innovative activity, effectiveness, machine-building enterprises.

ВСТУП

У наш час головним рушієм прогресу є інновації. Інноваційна діяльність як одна з необхідних складових діяльності підприємств, дає змогу вийти на новий щабель розвитку економіки України, так зокрема і машинобудівного підприємства. Однак відкритою залишається проблема фінансування інноваційної діяльності. З погляду привабливості машинобудівних підприємств для вкладання коштів інвесторами, які дотримуються стратегії розвитку, основним критерієм, окрім оцінювання фінансового стану, є також аналіз ефективності їхньої інноваційної діяльності (інноваційних проектів), а саме, – впровадження нововведень у сфері техніки та технологій, що підвищує конкурентоспроможність машинобудівних підприємств.

Багато сучасних учених досліджують інноваційну діяльність і розробляють свою методику для розрахунку ефективності інноваційної діяльності. Вивченню питань інноваційної діяльності присвячені праці таких вітчизняних і зарубіжних науковців, як Меркулова Н.Н. [3], Гейця В.М., Семиноженка В.П., Кваснюка Б.Є. [6]. У роботах цих авторів розкриваються методологічні аспекти інноваційної теорії, розглядаються проблеми встановлення інноваційної діяльності в Україні, проводиться аналіз факторів впливу на інноваційну діяльність. Такі вчені, як Костирко Л.А. [1], Микитюк П.П. [4], Польова Н.М. [5], Смоленюк П. [7] досліджують ефективність інноваційної діяльності, визначають ряд показників, які необхідні для здійснення комплексного аналізу та оцінки інноваційної діяльності та її ефективності.

Критичний аналіз літературних джерел показав, що немає єдиної узагальненої групи показників, які дозволяють визначити ефективність витрат на інноваційну діяльність.

МЕТОЮ РОБОТИ є визначення особливостей і характеристика основних показників ефективності витрат на інноваційну діяльність машинобудівних підприємств.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є праці українських і зарубіжних учених, матеріали періодичних видань, статистичні матеріали державних статистичних органів, ресурси Internet.

Для досягнення поставленої в роботі мети було використано такі методи дослідження: статистичного й порівняльного аналізу, системного підходу та графічного методу, структурно-логічний метод.

РЕЗУЛЬТАТИ

Важливим показником, що характеризує досягнення поставлених цілей формування витрат на інноваційну діяльність є їх ефективність. Ефективність інноваційних витрат – величина непостійна, з часом вона може змінюватися під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників, тому оцінка ефективності ЗІД може також розглядатися в динаміці, кінематиці, статистиці [1, с. 108].

Методика визначення ефективності витрат на наукові дослідження й розробки та їх впровадження призначена для визначення ефективності прикладних

науково-технічних розробок як потенційних інновацій на всіх стадіях їх життєвого циклу – наукових досліджень, проектно-конструкторських розробок, створення дослідних зразків, їх випробування та впровадження у виробництво [2].

До витратних показників оцінки ефективності інноваційної діяльності можна віднести коефіцієнт наукомісткості підприємства в галузі.

Коефіцієнт наукомісткості підприємства відображає витрати на науково-дослідні та дослідно-конструкторські

роботи до отриманого доходу. Коефіцієнт наукомісткості підприємства в галузі (K_n) визначається за формулою:

$$K_n = \frac{K_{н.п.}}{K_{н.гал.}} \quad (1)$$

Де $K_{н.п}$ – коефіцієнт наукомісткості підприємства, $K_{н.гал}$ – коефіцієнт наукомісткості в середньому по галузі (табл. 1.).

Таблиця 1

Значення показника наукомісткості підприємства

Показник	Інноваційний потенціал	Витрати
$K_n > 1$	низький	У підприємства відношення витрат на НДДКР до прибутку більше ніж у цілому по галузі.
$0,5 < K_n < 1$	середній	Вкладення коштів на НДДКР є середніми і на підприємстві, і в галузі.
$K_n \rightarrow 0$	високий	Отримуваний прибуток від НДДКР на підприємстві є значно вищим ніж у цілому по галузі.

Примітка. Удосконалено автором.

Розрізняють 3 види інноваційного потенціалу: низький, середній і високий. Визначення потенціалу дозволить інвесторам оцінити інвестиційну привабливість підприємства.

Розрізняють два види ефективності витрат на інноваційну діяльність:

- ефективність інноваційних витрат у виробників або продавців;
- ефективність інноваційних витрат у споживачів.

На нашу думку, при оцінці витрат на інноваційну діяльність необхідно досліджувати такий показник, як коефіцієнт інноваційності виробництва, що дає змогу визначити частку витрат на інноваційну діяльність у сумарній частці витрат підприємства. Цей показник може:

$$K_i = \frac{B_i}{B_{заг}} \quad (2)$$

де K_i – коефіцієнт інноваційності, B_i – це загальні інноваційні витрати, $B_{заг}$ – загальні витрати підприємства.

1. $K_i \approx 0$. Це означає, що підприємство застосовує у своїй діяльності незначну кількість інновації, основна частина коштів йде на вдосконалення наявної техніки та технології.

2. $K_i \approx 0,5$. Дане значення характеризує підприємство з позитивного боку. Це означає, що підприємство у своїй діяльності застосовує інновації та випускає інноваційну продукцію.

3. $K_i > 1$. Це означає, що підприємство є інноваційно-активним. Воно займається розробками й науковими дослідженнями, його продукція є високо конкурентоспроможною.

Іншими показниками, необхідним для оцінки інноваційної діяльності, є розрахунок витрат на дослідження й розробки, відсоток від ВВП, розмір витрат на технологічні та продуктивні інновації, а також розрахунок ефекту на витратах виробництва та експлуатації.

Загальні витрати на створення нової техніки можна

представити як добуток середніх витрат на один зразок B_i та кількістю створених зразків n_i .

$$B = \sum_{i=1}^n B_i n_i \quad (3)$$

Покупець, закупаючи нововведення, вдосконалює свою матеріально-технічну базу, технологію виробництва та управління. Він несе витрати, зв'язані з покупкою новинки, їх транспортуванням, монтажем.

Ефективність витрат на освоєння нововведення проявляється в зниженні собівартості продукції; рості фондоозброєності праці; рості продуктивності праці; збільшенні об'єму реалізації продукції чи об'єму продажу; збільшенні рентабельності продажу підприємства та інших фінансових показників.

Варту уваги й визначення ефективності витрат на капітальний ремонт виробничого об'єкту. Згідно з проведеними дослідженнями, основна частина витрат на інноваційну діяльність витрачається саме на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення. Тому керівництву підприємства доцільно розраховувати, що йому ефективніше: купити нове обладнання чи провести ремонт діючого.

Економічний ефект витрат діючого обладнання $E_{д.обл.}$ можна розрахувати за формулою:

$$E_{д.обл.} = B_{нов} - B_e \quad (4)$$

де $B_{кап}$ – витрати, які пов'язані з капітальним ремонтом діючого обладнання, B_e – перевищення експлуатаційних витрат у зв'язку з роботою старого обладнання.

Економічний ефект витрат нового обладнання $E_{н.обл.}$ можна розрахувати за формулою:

$$E_{н.обл.} = B_n \cdot K_n \cdot T - B_{заг} \quad (5)$$

де V_k – витрати, які пов'язані з придбанням, транспортуванням, монтажем нового обладнання, K_n – коефіцієнт продуктивності нового обладнання, T – період часу до першого запланованого капітального ремонту нового обладнання, $V_{зам}$ – втрати, які виникли у зв'язку з заміною старого обладнання на нове.

Коефіцієнт продуктивності нового обладнання визначається за формулою:

$$K_n = \frac{\prod_{н.обл.}}{\prod_{д.обл.}} \quad (6)$$

де $\prod_{н.обл.}$, – продуктивність роботи нового та діючого обладнання.

На основі розрахунків цих показників, керівництво в змозі прийняти рішення щодо можливої заміни обладнання. У випадку, коли $E_{н.обл.} \geq E_{д.обл.}$ приймається управлінське рішення про проведення капітального ремонту діючого обладнання. А у випадку, коли $E_{д.обл.} \geq E_{н.обл.}$, керівництву підприємства доречніше прийняти рішення про купівлю нового обладнання.

Необхідно зазначити, що в майбутньому економія на витратах певного експлуатаційного параметра безпосередньо впливатиме на показник конкурентоспроможності продукції підприємства.

ВИСНОВКИ

Розрахунок показників ефективності витрат на інноваційну діяльність дасть змогу потенційним інвесторам оцінити інноваційну діяльність машинобудівних підприємств та їх інвестиційну привабливість.

Вдосконалення методики розподілу загальної суми інноваційних витрат на машинобудівних підприємствах повинно ґрунтуватися на збільшенні частки витрат на фінансування наукових досліджень шляхом узгодження

співвідношення між даним показником і часткою витрат на придбання засобів виробництва. Впровадження такої методики створить передумови для активізації інноваційної діяльності вітчизняних підприємств та організацій, що сьогодні є головним чинником підвищення ефективності виробництва.

Література:

1. Костирко Л.А. Аналітичний інструмент оцінювання ефективності затрат на інноваційну діяльність підприємства: монографія / Л.А. Костирко, А.А. Мартинов, Г.О. Надьон. – Луганськ: Вид-во «Ноулдж», 2011. – 246 с.
2. Методика визначення економічної ефективності витрат на наукові дослідження і розробки та їх впровадження у виробництво – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/file/link/86954/file/Metod.doc>
3. Меркулов Н.Н. Научно-технологическая деятельность: инновационный аспект: монография / Н.Н. Меркулов / науч.ред., д-ра экон. наук, проф. Захарченко В.И. – Одеса: Изд-во «Астропринт», 2007.
4. Микитюк П.П. Аналіз ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств: теорія і практика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора экон. наук / П.П. Микитюк. – Тернопіль, 2011. – 36 с.
5. Польова Н.М. Ефективність інноваційної діяльності машинобудівних підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. экон. наук / Н.М. Польова. – К., 2009. – 20 с.
6. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України: монографія / за ред. В.М. Гейця, В.П. Семиноженка, Б.Є. Кваснюка. – Т. 2. Інноваційно-технологічний розвиток економіки. – К.: Вид-во «Фенікс», 2007.
7. Смоленюк П. Аналіз ефективності інноваційної діяльності підприємств // Економічний аналіз. – Тернопіль: Випуск 5, 2010 р. – С. 332–336.

КОНСУЛЬТАЦІЇ

ЩОДО ПОРЯДКУ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ СПЛАТИ ЕКОЛОГІЧНОГО ПОДАТКУ ЗА СКИДИ ЗАБРУДНЮЮЧИХ РЕЧОВИН У ВОДНІ ОБ'ЄКТИ

Роз'яснення надається відповідно до Узагальнюючої податкової консультації, затвердженої Наказом Державної податкової служби України від 21.12.2012 № 1179.

Відповідно до п. 240.1.2 Податкового кодексу платниками екологічного податку є суб'єкти господарювання, юридичні особи, що не провадять господарську (підприємницьку) діяльність, бюджетні установи, громадські та інші підприємства, установи та організації, постійні представництва нерезидентів (включаючи тих, які виконують агентські (представницькі) функції стосовно таких нерезидентів або їх засновників), під час провадження діяльності яких на території України і в межах її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони здійснюються, зокрема, скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти.

Відповідно до п. 242.1.2 ПК об'єктом та базою оподаткування є обсяги та види забруднюючих речовин, які скидаються безпосередньо у водні об'єкти. Ставки екологічного податку за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти визначено статтею 245 ПК.

Відповідно до Водного кодексу водний об'єкт – природний або створений штучно елемент довкілля, в якому зосереджуються води (море, річка, озеро, водосховище, ставок, канал, водоносний горизонт) (стаття 1 Водного кодексу).

Вода стічна – це вода, що утворилася в процесі господар-

сько-побутової і виробничої діяльності (крім шахтної, кар'єрної і дренажної води), а також відведена з забудованої території, на якій вона утворилася внаслідок атмосферних опадів.

Статтею 49 Водного кодексу визначено, що спеціальне водокористування здійснюється на підставі дозволу, у якому встановлено ліміт скидання забруднюючих речовин. Порядок погодження та видачі таких дозволів затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 13 березня 2002 року № 321. Отже, платники екологічного податку, які здійснюють скиди у водні об'єкти забруднюючих речовин, що виникають за результатами господарської діяльності, повинні отримати дозвіл на спеціальне водокористування.

Таким чином, у разі скидів відходів до системи зборів стічних вод підприємств, внаслідок чого утворюються забруднюючі речовини (водні суміші, водні розчини тощо), які у подальшому скидаються безпосередньо у створені такими підприємствами штучні водні об'єкти, при обчисленні екологічного податку слід застосовувати ставки, визначені статтею 245 Податкового кодексу

Анна Туманян
Юристконсульт ТОВ "ІКГ"Проект-А"
ao.tumanian@gmail.com